

Som ni vill ha det med 8 skådespelare

Intervju med Karin Enberg, regissör och skådespelerska:

- Jag tycker komedierna görs alldeles för sällan. Det är lite intressant att de inte spelas oftare. Vad det nu beror på. Det är fortfarande lite finare att göra tragedier. De anses innehålla mer, vilket de kanske på ett sätt gör, men komedierna innehåller mer än man tror. I tragedin är det alltid för sent. I komedin är det *aldrig* för sent.

Text: Roland Heiel

Karin Enberg tillbringade sina första 10 teaterår hos frigruppen Teater 9 i Stockholm. Därefter frilansade hon som skådespelerska bl a på Dramaten, Upsala stadsteater och Teater Väster-norrland, som då hette Mittläns-teatern.

Hon har bl.a. regisserat Euripides "Medea", Frans van Hals "Eskil - Makten och härligheten" och Kristina Lugns "Nattorienterarna". Nu tar hon sig an ännu en pjäs med starka kvinnor - Shakespeares "Som ni vill ha det".

- Många känner pjäsen som "Som ni behagar", men jag tycker "Som ni vill ha det" är bättre, eftersom 'behaga' fort idag kan betyda något annat än att "vilja ha".

Jag läste den när jag var ganska ung och blev förälskad i personerna. Även i Jacques som man egentligen kan bli ganska trött på. Det intressanta med Shakespeare är att han trots att han framställer denne Jaques som väldigt självgod, också gör honom rätt mänsklig.

Så såg jag en fantastisk uppsättning på 80-talet på Stockholms stadsteater i regi av John Caird. Jag var lycklig när jag gick därifrån. Den var gjord med lätthet trots det delvis oroande innehållet. Då bestämde jag att jag någon gång skulle jobba med den där pjäsen.

Förra året gjorde jag delar av den på ett fantastiskt ställe som heter Holms gård i Ådalen. En bonde har byggt en teater i en lada. På nedre botten står korna och råmar, det är 40 meter i tak, och scenografin består av naturen runt omkring. Där startade man något man kallar "Holmgång". Det första jag gjorde där kallade jag "Fragment ur ett drömspel" som passade utmärkt i denna lokal för Indras dotter kunde flyga med hjälp av en travers. Nåja, förra året var man framme vid "Holm-

gång 4" och där satte jag upp "Skogen", ett sammelsurium av Shakespeares "skogspjäser". Så satte jag ihop en pjäs av "En midsommarnattsdröm", "Som ni vill ha det" och "Macbeth". Jag lät t.ex. den elake hertigen i "Som ni vill ha det" så småningom bli Macbeth. Det låter kanske konstigt men det var det inte. Jag berättade helt enkelt en historia. Celia och Rosalind var med, kärleksparen i "En midsommarnattsdröm". Alla var ute i skogen. Där fanns ju förstås Puck och förvanskade folk. Häxorna i Macbeth fanns också med. Alla repliker var från Shakespeare, men det blev som sagt en helt ny pjäs.

Efter att ha gjort den, kände jag att jag *måste* göra "Som ni vill ha det". Det är en stor pjäs och det är svårt att göra den pjäsen på mindre teatrar.

Jag sätter upp en bearbetning, helt enkelt för att vi inte har tillräckligt många skådespelare. Alternativet hade varit att var och en hade fått spela många roller. Men i så fall måste man ha en väldigt bra idé om hur man gör "hatt- och mössteater", som jag brukar kalla det. Jag tycker det är roligare att skådespelarna i stället får spela två stora roller var, förutom huvudpersonerna som bara spelar en. Då har jag i stället har jag bearbetat manus: Åtta personer spelar tolv roller. Vi har tre kärlekspar i stället för fyra, vi har hertigarna och en av deras hovman, som i andra delen blir Jacques.

En del figurer är inte med. Å andra sidan har jag låtit andra säga en del av deras repliker. T.ex. den fina dialogen mellan Corin och Touchstone - den som handlar om livet på landet och i staden - den har jag gett till Silvius - som får stå för landet - och till Jacques, som får stå för staden. Jag fick bearbeta den lite, men huvudde-

Touchstone av C. Wilhelm, Princes Theatre, Manchester 1896

len är med. En del av Touchstones repliker har jag gett till Rosalind och Celia. Det passar alldeles utmärkt. Det är inget självändamål, utan huvudsaken är figurernas egen resa genom pjäsen.

Risken med att bearbeta en pjäs för hårt, är förstås att det inte blir kvar tillräckligt mycket av det som är Shakespeare. Jag gjorde först en bearbetning för sex personer. Jag hade då bara två kärlekspar, och var dessutom tvungen att plocka bort en del andra saker. Jag såg då - och det är det som är så fantastiskt med Shakespeare - att det *trots* kraftiga bearbetningar kan bli en bra historia. Först gäller det för mig och skådespelarna att hitta grunden - situationer och relationerna - och sedan kommer

allt annat till, alla andra yrkesgrupper som med sitt kunnande ser till att förhöja vårt arbete på olika sätt. De gör pjäsen ännu bättre.

Man blir lite begränsad av att man är en uppsökande teater och därmed spelar på olika platser. Begränsningen behöver inte vara dålig, även om man först kan tycka det. Vissa saker kan man bara göra om man har en bestämd spelplats. Att till exempel fira ner folk från taket kan man inte göra när man är på turné, för man vet inte om det ens är tre meter i tak. Då måste man hitta andra sätt att göra en häftig upplevelse. Förhoppningsvis blir man i stället mer kreativ. Vi har stor hjälp av ljuset, även om också det kan begränsas av att man är på turné. Man har visserligen med sig en egen ljusrigg - en ställning med ljus, men att placera ut ljus utifrån kan vara svårt. Det beror helt på hur lokalen ser ut .

Bearbetningen är nutida och jag har lagt in nutida musik. Pjäsen i original är en av dem som innehåller flest sånger, som på sin tid var mycket populära och folkliga, något som ansågs djärvt av Shakespeare. Så här i efterhand tycker vi inte det är så konstigt eftersom hans publik bestod av alla klasser.

Det som hände på 60-talet, både musikaliskt och politiskt, är en bra utgångspunkt för den här pjäsen. Samhället hade innan dess varit mycket striktare. Reglerna för hur man var som man och kvinna var stränga. Könsrollerna var mycket mer klart definierade. Man blev gammal väldigt fort. Det fanns ingen ungdomskultur. Och eftersom den här pjäsen till stor del handlar om unga människor och

ung kärlek, så är upproret mot det strikta samhället en bra utgångspunkt. Musikaliskt börjar jag därför med Beatles och går framåt. Sedan lägger jag in fler och fler kvinnor i musiken. Av detta kan man dra slutsatsen att även dräkterna ska vara nutida, kanske inte specifikt 60-tal, utan mer allmän nutid.

I staden/hovet är människorna mer strikta, mer svartvita - klädmässigt - och alla vid hovet har smoking, nån slags kostymering, som talar om att man har en rang och samtidigt en gemensam uniform. Det ger ett vackert men också ett fjärmande intryck. En man i smoking går man inte fram och kramar om precis.

Flickorna Rosalind och Celia följer reglerna vid hovet, men gör lite uppror på kammaren, har nån slags jargong och driver med människor. Här ser man hur annorlunda de är där jämfört med hur de betar sig i offentliga sammanhang.

Rosalind blir så förälskad i en man av fel sort och dessutom förvisad ur hertigdömet för att hertigen tror att hon kanske ska leda nåt uppror mot honom. Celia, hennes kusin föreslår att hon ska följa med men säger att de inte ska gå i landsflykt utan mot friheten. Så övergår man från det strikta hovet till en skog som först är lite obehaglig för att man inte känner den. Flickorna har en väldigt romantisk syn på skogen och klär därför ut sig på ett lustigt sätt, på ett sätt som de tror att människor i skogen är klädda. Så träffar de Silvius och Febe, som visar sig vara mycket mindre utspökade. Flickornas romantiska bild av skogen kommer snart på skam: de fryser, har inget att äta, hittar inte vägen. Friheten i skogen var inte som

de tänkt sig, även om de så småningom hittar ett sätt att leva där. När de har gjort *det*, sätter Rosalind igång ett otroligt spel. Hela hennes personlighet förändras i denna skog. Hon inser att alla lyssnar på vad hon säger, för att hon är utklädd till en ung man. "Kan inte vi umgås lite mer?" säger Jaques.

När hon så till råga på allt träffar den unge kille hon blev förälskad i hemma, fortsätter hon spelet. Man kan fråga sig varför hon inte ger sig tillkänna. Jag tror hon snabbt inser att Orlando är en romantisk slyngel, som tror att vara kär i en kvinna är det samma som att skriva vackra dikter om henne, att upphöja henne till en slags ouppnåelig bild. På det sättet användes sonetterna från början. Rosalind tycker att Orlando's dikter är rena rappakaljan, och hon inser att han älskar *bilden* av en kvinna. Hon älskar honom visserligen men hon vill inte ha honom sådan. Hon vill först få honom att se henne och uppskatta henne som människa. Därför behåller hon sin förklädnad för hon tror att han ändå inte kommer att se henne. Hon måste alltså först få honom att *vilja* se henne. Hon är stark, har en egen vilja och är den typ av flickor man kan se i dag.

Men vi har också fått ett *annat* förtryck, av framför allt unga flickor, som handlar om vad man måste leva upp till, hur man bör vara som ung kvinna, nya stereotyper, både könsrollsmässigt och sexuellt. Jag anser att "Som ni vill ha det" talar om en frigörelse från *alla* slags stereotyper, att få bli den man *vill* vara och bli accepterad för den man är.

Därför känns kvinnorollerna i Shakespeares "Som ni vill ha det" mycket moderna.

Rosalind. Teckning av C. Wilhelm för Prince Theatre i Manchester, 1896